

ยุติธรรมไม่มา ปัญหาไฟใต้ไม่จบ

ก ความไม่สงบในพื้นที่ภาคใต้เข้าสู่ปีที่ 7 ทำให้ประเทศไทยติดอันดับ 9 จาก 196 ประเทศเสี่ยงภัยก่อการร้าย แม้รัฐทุ่มเงินดับไฟใต้พุ่งสูงถึง 1.45 แสนล้านบาท แต่สถานการณ์ยังไม่บรรเทา รวม 7 ปีเกิดเหตุรุนแรงกว่าหมื่นครั้ง ตายกว่า 4 พันศพ เจ็บกว่า 7 พันเด็กกำพร้าครึ่งหมื่น ทบึงหม้าย 2 พันคน ขณะที่การจัดการด้านคดียังมีปัญหา คดีความมั่นคงกว่า 7 พันคดี ศาลตัดสินได้แค่ 256 คดี แกมยกฟ้องเกือบครึ่ง แม้ช่วงต้นปี 2553 ภาครัฐประเมินว่า เหตุร้ายลดลง แต่นับจากกลางปีต่อต้นปี 2554 สถานการณ์ก็กลับมารุนแรงอีกครั้ง ผลการสำรวจความคิดเห็นของชาวบ้านปรากฏว่า ความไม่เป็นธรรมจากเจ้าหน้าที่รัฐ ยังเป็นปัญหาอันดับหนึ่งที่ต้องเร่งแก้ไข

ยังคงความรุนแรงไม่แปรเปลี่ยน ถูกต้องปรับเปลี่ยนผู้รับผิดชอบ?

ผลพวงของความไม่สงบที่เกิดขึ้นในพื้นที่ภาคใต้ยังคงเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้บริษัท เมเปิลครอปต์ ซึ่งเป็นบริษัทที่ปรึกษาความเสี่ยงภัยก่อการร้ายในอังกฤษ ขยับให้ประเทศไทยขึ้นมามีอันดับที่ 9 จากอันดับ 11 เมื่อเปรียบเทียบกับปีก่อนหน้า โดยดูจากความถี่ ความรุนแรงของเหตุการณ์ จำนวนผู้บาดเจ็บหรือเสียชีวิตจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในรอบ 6 เดือน¹

ดร.สุรชาติ บำรุงสุข นักวิชาการด้านความมั่นคง คาดการณ์ถึงแนวโน้มเหตุการณ์ความรุนแรงในพื้นที่ภาคใต้ในปี 2553 ว่า แม้การจับอาวุธลุกขึ้นสู้กับรัฐบาลของขบวนการในภาคใต้จะถูกแทรกซ้อนด้วยปัญหาอื่นๆ ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มค้าของเถื่อน ยาเสพติด กลุ่มผลประโยชน์ อิทธิพลท้องถิ่น แต่ก็มิใช่ทำให้ทิศทางของสงครามที่เกิดขึ้นเปลี่ยนแปลงไป สิ่งที่เกิดขึ้นและเห็นได้ชัดเจนในความเป็นจริงก็คือ ความรุนแรงในภาคใต้เป็น “สงครามการเมือง” เป็นการจับอาวุธลุกขึ้นสู้ต่อต้านอำนาจของรัฐบาลไทย โดยอาศัยการปลุกระดมมวลชนเป็นพื้นฐาน พร้อมกับขับเคลื่อนการต่อสู้ด้วยประวัติศาสตร์ ศาสนา และชาติพันธุ์

เพื่อหวังนำไปสู่เป้าหมาย “กวาดล้างอำนาจรัฐเดิม และสถาปนาอำนาจรัฐใหม่”²

สถานการณ์ความรุนแรงในช่วงสองเดือนแรกของปี 2554 ดูจะสอดคล้องกับการวิเคราะห์ข้างต้น เพราะเพิ่มระดับสูงที่สุดในรอบ 4 ปี เมื่อเทียบกับช่วงเดียวกันตั้งแต่ปี 2550 เป็นต้นมา เวลาคู่เดือนเศษๆ เกิดเหตุรุนแรงถี่ยิบ จาก สถิติของศูนย์เฝ้าระวังสถานการณ์ภาคใต้ ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม จนถึงสัปดาห์ที่ 3 ของเดือนกุมภาพันธ์ เกิดเหตุร้ายขึ้นจำนวน 147 ครั้ง เสียชีวิต 93 ราย บาดเจ็บ 172 ราย ที่น่าตระหนกก็คือ “ผู้ก่อความไม่สงบ” ใช้ปฏิบัติการรุนแรงและเบนเป้าจากเจ้าหน้าที่รัฐไปเป็นชาวบ้าน ลงมือกันกลางเมืองด้วย “คาร์บอมบ์” หลายครั้งหลายหน!!!³

จนกระทั่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ส.ส.) จังหวัดยะลาและปัตตานี จากพรรคประชาธิปัตย์ ทนไม่ได้ออกมาแถลงว่า กรณีเกิดเหตุระเบิดรายวันบ่อยครั้งในช่วงเดือนมกราคมและกุมภาพันธ์ 2554 ว่าเป็นความจงใจให้เกิดขึ้นเพื่อสร้างความเดือดร้อน มองเป็นสงครามย่อยๆ และไม่เชื่อว่ากลไกรัฐจะสามารถหยุดปัญหาดังกล่าวได้ เพราะพื้นที่ที่เกิดเหตุส่วนใหญ่เป็นในใจกลางเมือง หรือเป็นพื้นที่ใหม่แดง ซึ่งมีการตรวจตราแน่นหนา แต่ยังมีระเบิด

หลุดรอดจนเป็นข่าวตามหน้าหนังสือพิมพ์ จึงเรียกร้องให้รัฐบาลปรับเปลี่ยนเจ้าหน้าที่รัฐที่รับผิดชอบในพื้นที่ รวมถึงหากปรับเปลี่ยนผู้บัญชาการทหารบก (ผบ.ทบ.) ได้ด้วยก็ดี⁴

จุดเปลี่ยนของปัญหา อยู่ที่ความยุติธรรม ต้องมาก่อน

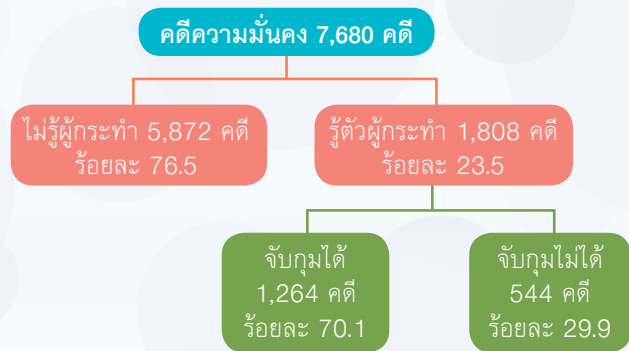
นายนิพนธ์ บุญญามณี ส.ส.สงขลา พรรคประชาธิปัตย์ ยอมรับว่าปฏิบัติการทางทหารของฝ่ายความมั่นคงน่าจะมาถึงจุดอิ่มตัว ขณะที่การจัดงบประมาณก็ทุ่มไปทำงานพัฒนามากขึ้น แต่จุดเปลี่ยนของปัญหาภาคใต้อยู่ที่การลดความหวาดระแวงของประชาชนที่มีต่อรัฐได้มากที่สุด เริ่มจากกระบวนการยุติธรรมต้องไม่สร้างเงื่อนไขความหวาดระแวง ต้องเป็นที่พึ่งอันมั่นคงให้แก่ประชาชน ต้องเลิก การจับกุมแบบเหวี่ยงแหหรือจับแพะ เพราะที่ผ่านมาคดีความมั่นคงที่ถูกนำขึ้นสู่ศาล ปรากฏว่ายกฟ้องถึงร้อยละ 40 ซึ่งประเด็นนี้เป็นเรื่องสำคัญและละเอียดอ่อน ต้องรีบแก้ไข⁵ สอดคล้องกับผู้ที่เข้าไปเกี่ยวข้องกับการ “ดับไฟใต้” รายอื่นๆ ไม่ว่าจะ เป็น ดร.ไกรศักดิ์ ชุณหะวัณ ประธานคณะกรรมการธิการการพัฒนาการเมือง ที่กล่าวว่า “ถึงที่สุดแล้ว การแก้ไขปัญหาย่างถาวรได้ต้องกลับไป ที่กระบวนการยุติธรรม เพราะปัจจุบันพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ใช้กฎอัยการศึกที่ไม่ได้ให้ความเป็นธรรมกับผู้ถูกกล่าวหาเลย...เพราะฉะนั้นต้องปฏิรูปเจ้าหน้าที่ที่จับกุมอย่างใหญ่หลวง โดยเฉพาะตำรวจ มิฉะนั้นชาวบ้านจะเกิดความเกลียดชัง ไม่พอใจรัฐบาล”⁶

ขณะเดียวกัน มูลนิธิผสานวัฒนธรรม ก็ออกแถลงการณ์เรียกร้องให้รัฐบาลเพิ่มประสิทธิภาพในการสืบสวนสอบสวน สร้างกลไกด้านความยุติธรรมที่มีประสิทธิภาพ และนำคนผิดมาลงโทษตามกระบวนการยุติธรรม โดยไม่เลือกปฏิบัติ⁷

เพราะกฎหมายพิเศษ 2 ฉบับคือ พระราชบัญญัติกฎอัยการศึก พ.ศ. 2457 และพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 ยังคงถูกประกาศใช้ในพื้นที่ชายแดนภาคใต้ และทำให้เกิดคดีความมั่นคงจำนวนมากตามมา นั้นหมายถึง เจ้าหน้าที่ทหารสามารถควบคุมตัวผู้ต้องสงสัยได้ตามกฎอัยการศึกนาน 7 วัน และสามารถควบคุมตัวต่อไปได้อีก 30 วัน ตาม พ.ร.ก.ฉุกเฉินฯ ก่อนเข้าสู่กระบวนการสอบสวนของเจ้าหน้าที่ตำรวจตามปกติ

สถิติคดีความมั่นคงในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ และอีก 4 อำเภอ ของจังหวัดสงขลา นับตั้งแต่เกิดเหตุการณ์ปล้นปืนเมื่อมกราคม 2547 จนถึงธันวาคม 2553 มีคดีอาญาเกิดขึ้นรวม 77,865 คดี ในจำนวนนี้แยกเป็นคดีความมั่นคง 7,680 คดี โดยรู้ตัวผู้กระทำผิด 1,808 คดี หรือร้อยละ 23.5 เท่านั้น โดยจับกุมได้ 1,264 คดี เมื่อคดีขึ้นสู่ศาล ศาลพิพากษายกฟ้องถึงร้อยละ 45⁸

รูป 1 จำนวนคดีความมั่นคงที่ขึ้นสู่ศาล

มีเพียงคดีเดียวที่ขึ้นสู่ศาลฎีกาและมีคำพิพากษาถึงที่สุดแล้ว นั่นคือ คดีลอบวางระเบิดรถจักรยานยนต์ (มอเตอร์ไซค์บอมบ์) ที่หน้าบริษัทพิธานพาณิชย์ อ.เมือง จ.ปัตตานี เหตุเกิดเมื่อต้นมกราคม 2547 ทำให้เจ้าหน้าที่ชุดเก็บกู้วัตถุระเบิดเสียชีวิต 2 นาย ซึ่งศาลพิพากษายกฟ้องจำเลย⁹

กระบวนการยุติธรรมในพื้นที่ชายแดนใต้เป็นเช่นไร คงไม่มีเสียงสะท้อนใดดีไปกว่าผู้ปฏิบัติงานอยู่ในพื้นที่ เช่น นายนิพล ผดุงทอง รองอธิบดีอัยการเขต 9 ซึ่งรับผิดชอบพื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง ที่ออกมาระบุว่า “คดีความมั่นคงที่ส่งมาจากพนักงานสอบสวน 90 เปอร์เซ็นต์มีแค่คำรับสารภาพในชั้นซักถามหรือชั้นสอบสวน เมื่ออัยการฟ้องคดีไปแล้ว ส่วนใหญ่ศาลจะยกฟ้อง แต่ในระหว่างการพิจารณาคดี ผู้ต้องหาหรือจำเลยมักไม่ได้รับการประกันตัว ทำให้เดือดร้อนมาก”¹⁰

ขณะที่พนักงานสอบสวน ซึ่งถูกกล่าวถึงในทางลบมากที่สุดก็ตกอยู่ในสภาพการทำงานที่มีประสิทธิภาพไม่เต็มร้อย พล.ต.ต.นราศักดิ์ เชียงสุข ผู้บังคับการสืบสวนสอบสวน ศูนย์ปฏิบัติการตำรวจจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ผบก.สส.ศชต.) ยอมรับว่า “การทำงานของพนักงานสอบสวนมีปัญหา เพราะตำรวจส่วนหนึ่งไม่ยอมอยู่ในพื้นที่ นายตำรวจระดับหัวหน้าสถานี หากคนที่สอบสวน

เป็นแทบไม่มี ตรงนี้คือต้นเหตุที่ทำให้จำนวนคดีมีปัญหา อีกทั้งยังไม่ได้อ่านกฎหมายใหม่ ทำให้ตำรวจยังเชื่อเรื่อง คำรับสารภาพ”¹¹

เมื่อเห็นชัดเจนว่า กระบวนการยุติธรรม กลายเป็นปมปัญหาที่สำคัญของความไม่สงบในพื้นที่ ชายแดนใต้ แค่ 6 เดือนแรกของปี 2553 ตัวเลข ผู้ต้องขังคดีความมั่นคงในจังหวัดชายแดนใต้ก็พุ่งทะลุ 514 คน

นายพีระพันธุ์ สาลีรัฐวิภาค รัฐมนตรีว่าการ กระทรวงยุติธรรม จึงลงนามในคำสั่งที่ ยธ. 224/53 เรื่อง ตั้งคณะทำงานเพื่อช่วยเหลือผู้ต้องขังคดีความมั่นคง และผู้ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความไม่สงบในจังหวัด ชายแดนภาคใต้ โดยให้เหตุผลว่า เพื่อให้ดำเนินการ ช่วยเหลือเรื่องการขอประกันตัวหรือปล่อยตัวชั่วคราวของ ผู้ต้องขังคดีความมั่นคงอย่างเป็นระบบ¹²

มี “กองทุนยุติธรรม” เพื่อช่วยเหลือผู้ต้องขังที่ ต้องการประกันตัวชั่วคราว แต่ขาดหลักทรัพย์ ส่วนจะให้ ประกันหรือไม่ ยังคงอยู่ที่ดุลยพินิจของศาล พร้อมกับ ตั้งศูนย์ประสานงานคุ้มครองพยานสามจังหวัดชายแดน ภาคใต้ หรือ ศคต. ในอีก 3 เดือนถัดมา

กระนั้นก็ตาม การขยับตัวที่ค่อนข้าง “ล่าช้า” ของหน่วยงานยุติธรรมของไทยก็ยากที่จะวิ่งไล่ตาม “ข้อเท็จจริง” ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ได้ทันทั่วทั้งที่ เพราะหลายคดี ที่เกิดขึ้นในปี 2553 ถูกยกระดับขึ้นสู่ “คดีคาใจ” ของ คนในพื้นที่ชายแดนใต้เรียบร้อยแล้ว อาทิ

- การเสียชีวิตอย่างเป็นทางการเป็นปริศนาของนายสุไลมาน แนนซา ผู้ต้องสงสัยคดีความมั่นคงวัย 25 ปี ซึ่งเสียชีวิต ในลักษณะมีผ้าผูกคอตีอยู่กับลูกกรงหน้าต่างในห้องพัก ของศูนย์เสริมสร้างความสัมพันธ์ ค่ายอิงศุภะบริหาร อ.หนองจิก จ.ปัตตานี เมื่อ 30 พฤษภาคม 2553 แม้ฝ่าย ทหารยืนยันว่าเป็นการผูกคอตาย แต่ชาวบ้านไม่เชื่อ

- เหตุระเบิดปริศนาหน้ามัสยิดกลางประจำจังหวัด ยะลา เมื่อค่ำวันที่ 8 มิถุนายน 2553 มีผู้ได้รับบาดเจ็บ นับสิบราย ชาวบ้านเชื่อว่า เป็นระเบิดที่มาจากรถทหาร ขณะที่แล่นผ่านบริเวณนั้นพอดี แต่หลังเกิดเหตุฝ่ายทหาร พยายามบอกว่า ไม่มีรถของกำลังพลแล่นผ่าน ทว่า ในที่สุดก็มีภาพจากกล้องโทรทัศน์วงจรปิดยืนยัน แต่ ฝ่ายทหารก็ยืนยันกรานว่า เป็นระเบิดที่ถูกคนร้ายปาใส่รถ ซึ่งชาวบ้านยังคงคาใจอยู่

- เหตุระเบิดที่หน้ามัสยิดนุรุลมุตตอลีน บ้านตะบิง ต.ตะบิง อ.สายบุรี จ.ปัตตานี เมื่อค่ำวันที่ 19 มิถุนายน 2553 ทำให้มีผู้บาดเจ็บ 3 ราย เป็นเด็ก 2 ราย และผู้หญิงวัยกลางคน 1 คน เหตุการณ์นี้มีการ ปล่อยข่าวว่าเป็นฝีมือของเจ้าหน้าที่รัฐ แต่ฝ่ายรัฐก็ยืนยัน ว่าเป็นความพยายามป้ายสี¹³

เดือนตุลาคม 2553 ตัวแทนของหน่วยงานที่ เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมในพื้นที่ชายแดนภาคใต้ ทหารหรือร่วมกันเพื่อ “อุดช่องว่าง” ที่เกิดขึ้น ซึ่งพบปัญหา สำคัญที่สุดก็คือ ความล่าช้าในกระบวนการยุติธรรม ที่ประชุมเสนอให้มีการหารือร่วมกันของผู้รับผิดชอบสูงสุด ของ 6 หน่วยงาน ไม่ว่าจะเป็นประธานศาลฎีกา อัยการ สูงสุด ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ ผู้บัญชาการทหารบก นายกสภานายความ และรัฐมนตรีว่าการกระทรวง ยุติธรรม เพราะทุกหน่วยงานล้วนมี “ความไม่พร้อม” ในด้านต่างๆ เกิดขึ้น ทำให้การพิจารณาคดีล่าช้า และ เกิดปัญหาตามมา¹⁴

ปลายปี 2553 นายภาณุ อุทัยรัตน์ ผู้อำนวยการ ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ผอ.ศอ.บต.) ก็แถลงถึง ผลการร้องทุกข์ของชาวบ้านผ่านศูนย์ดำรงธรรม ตั้งแต่ตุลาคม 2552 – กันยายน 2553 ว่า หน่วยงาน ที่ถูกร้องเรียนมากที่สุดคือ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ¹⁵

ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนใต้: ความหวังใหม่ดับไฟใต้

พื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้มีความเปลี่ยนแปลง เกิดขึ้นอีกครั้ง เมื่อรัฐบาลผลักดันกฎหมายสำเร็จ นั่นคือ พ.ร.บ.ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนใต้ (พ.ร.บ.ศอ. บต.) ซึ่งทำให้ ศอ.บต. สามารถปฏิบัติงานได้อย่างเป็น อิสระจากการกำกับของกองอำนวยการรักษาความมั่นคง ภายใน (กอ.รมน.) โดยขึ้นตรงกับนายกรัฐมนตรี

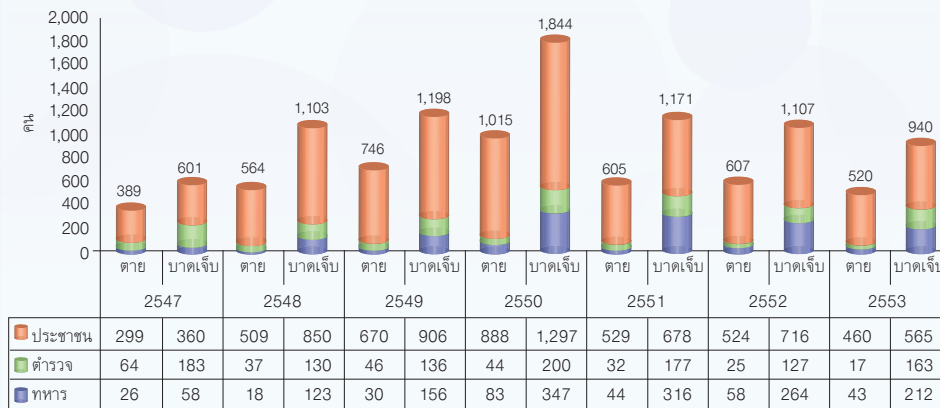
นายถาวร เสนเนียม รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวง มหาดไทย ในฐานะรัฐมนตรีที่ดูแลพื้นที่ชายแดนภาคใต้ เชื่อมั่นว่ากฎหมายนี้ “จะช่วยคลี่คลายสถานการณ์ในพื้นที่ ได้อย่างแน่นอน” โดยจะมีช่องทางตามกฎหมายที่จะช่วย ให้ผู้หลงผิดโดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์ตามคดีความมั่นคงให้ กลับคืนสู่สังคม และทุกคดีที่จะเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม พิเศษนี้จะต้องผ่านความเห็นชอบของศาล¹⁶

ตาราง 1 สรุปเหตุการณ์ความไม่สงบและความรุนแรงในจังหวัดชายแดนภาคใต้ พ.ศ. 2547 – 2553

เหตุการณ์	จำนวน (ครั้ง)						
	2547	2548	2549	2550	2551	2552	2553
1. ยิง	531	905	1,040	1,308	861	788	694
2. ทำร้าย	53	52	39	41	28	28	20
3. วางเพลิง	232	308	281	359	88	93	52
4. วางระเบิด	76	238	327	492	267	288	248
5. ปล้นอาวุธปืน สายไฟ ซิมการ์ด โทรศัพท์	25	140	10	3	0	0	0
6. ชุมนุมประท้วง	2	0	14	45	5	0	0
7. ก่อแวน เช่น โปรยตะปู เรือใบ และอื่นๆ	33	422	219	214	112	146	151
8. ฆ่าตัดคอ	0	12	3	13	7	5	0
9. จับเป็นตัวประกัน	0	1	1	0	2	0	0
รวม	952	2,078	1,934	2,475	1,370	1,348	1,165

ที่มา: โครงการสุขภาพคนไทย สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล (คำนวณจากข้อมูลของศูนย์ปฏิบัติการสำนักงานตำรวจชายแดนใต้ (ศชต.) จังหวัดยะลา).

รูป 2 จำนวนผู้เสียชีวิตและบาดเจ็บจากเหตุการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ พ.ศ. 2547 – 2553

ที่มา: โครงการสุขภาพคนไทย สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล (คำนวณจากข้อมูลของศูนย์ปฏิบัติการสำนักงานตำรวจชายแดนใต้ (ศชต.) จังหวัดยะลา).

อย่างไรก็ตาม ศูนย์ปฏิบัติการตำรวจจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศชต.) สำนักงานตำรวจแห่งชาติ สรุปข้อมูลว่า ตั้งแต่เกิดเหตุมา นับแต่วันที่ 4 มกราคม 2547 จนถึงวันที่ 31 ธันวาคม 2553 มีเหตุการณ์รุนแรงเกิดขึ้นรวม 11,523 ครั้ง มีผู้บาดเจ็บ 7,139 ราย เสียชีวิต 4,370 ราย ขณะที่รัฐบาลใช้งบประมาณในการดับไฟได้รวม 8 ปี เป็นเงิน 1.45 แสนล้านบาท¹⁷ โดยเหตุการณ์ลอบยิงยังคงเป็นความรุนแรงลำดับที่หนึ่งตลอดมา (ดูตาราง 1) และยอดจำนวนผู้บาดเจ็บและเสียชีวิตจากเหตุการณ์

ส่วนใหญ่คือ ประชาชน ถัดมาคือทหาร และตำรวจ (ดูรูป 2) แม้ไม่อาจคาดเดาได้ว่าแผนพัฒนาที่จะตามมาพร้อมกับกฎหมาย คอ.บต. ฉบับใหม่จะช่วยดับไฟได้ที่ลุกโชนมาตลอด 6 ปี ได้จริงหรือไม่ แต่ก็มีความคิดเห็นที่น่าสนใจและถูกนำไปปฏิบัติได้ผลอย่างเต็มเม็ดเต็มหน่วยตั้งขึ้นจากผู้อยู่วงนอกของกระบวนการยุติธรรมนั่นคือน.พ.สุภัทธร ฮาสุวรรณกิจ ผู้อำนวยการโรงพยาบาลจะนะ จ.สงขลา ซึ่งสวมหมวกอีกใบในฐานะกรรมการมูลนิธิเพื่อการเยียวยาและสร้างความสมานฉันท์ชายแดนใต้ ยกตัวอย่างให้ฟังถึงการทำงานของอาสาสมัครสาธารณสุขหมู่บ้าน ซึ่งสามารถเข้าไปในพื้นที่ “สีแดง” ที่เจ้าหน้าที่รัฐเข้าไม่ได้ และสามารถใช้บทบาทหน้าที่ของตนเองด้านสาธารณสุข ไม่ว่าจะเป็นการฉีดวัคซีนให้ลูก เจาะเบาหวานให้คนแก่ หรือคัดกรองโรคต่างๆ แทนเจ้าหน้าที่อนามัยด้วยจิตอาสา ซึ่งกลไกเช่นนี้ควรได้รับการสนับสนุน

เพราะนำไปสู่ความไว้วางใจให้เกิดขึ้นได้
 “เราเชื่อว่า หัวใจของการสร้างความสมานฉันท์คือ การเยียวยา ลดความไม่ไว้วางใจ ลดความทุกข์ของผู้คนที่ได้รับผลกระทบให้มากที่สุด ซึ่งจะนำมาสู่การไม่เกลียดชังกันในสังคม หรือไม่มีอคติต่อกันระหว่างสองวัฒนธรรม ซึ่งในที่สุดจะต้องอยู่ร่วมกันอย่างสันติ และนี่คือ ต้นทุนอันสำคัญในการสร้างสันติภาพ...ความสมานฉันท์ในชุมชนต้องเกิดจากความไว้วางใจและการเห็นอกเห็นใจกันของคนในชุมชน”¹⁸